

3a SESSIÓ TEMÀTICA
del CONSELL SOCIAL I DE PARTICIPACIÓ
de l'Institut Guttmann

LA COMPATIBILITAT DE LES PENSIONS I EL TREBALL

Badalona, 29 d'octubre del 2025

Presentació

El Consell Social i de Participació de l'Institut Guttmann (CSiP) és un òrgan de col·laboració, consulta i assessorament creat pel Patronat i adscrit a la direcció de la Fundació Institut Guttmann. Hi participen les principals associacions de persones amb discapacitat a què l'Institut Guttmann dirigeix la seva activitat assistencial i social, així com les administracions públiques territorials i sectorials competents, experts de la societat civil i professionals de l'Institut Guttmann i del seu Comitè d'Empresa.

Es tracta d'una iniciativa singular de governança al sector sanitari, que reforça el compromís social de l'Institut Guttmann i permet avançar cap a fórmules de democràcia avançada, més transparència, control i corresponsabilitat. En aquesta línia, el president i el vicepresident del CSiP formen part del Patronat, màxim òrgan de govern de la Fundació.

Entre les activitats desenvolupades pel CSiP en els darrers anys destaquen les sessions temàtiques: espais de treball destinats a analitzar qüestions d'interès comú relacionades amb les seves competències. La primera sessió del 2023 es va centrar en “L'assistència personal, una eina clau per a l'autonomia personal i la vida independent”, mentre que el 2024 es va abordar “Com situar a les agendes polítiques i socials els drets de les persones amb discapacitat”.

A la sessió celebrada el 29 d'octubre d'aquest any, el tema de reflexió va ser “La compatibilitat de les pensions i el treball”, la síntesi de la qual es presenta a continuació.

SESSIÓ TEMÀTICA: LA COMPATIBILITAT DE LES PENSIONS I EL TREBALL.

PARTICIPANTS

Ponents:

Ricardo Esteban Legarreta. Catedràtic de Dret al treball i Degà de la Facultat de Dret de la UAB. (coordinador)

Miguel Arenas Gómez. Professor dels Estudis de Dret i Ciència Política de la UOC.

Antonio Reyes. President d'Aspaym Catalunya.

Montse Font. Presidenta d'ASEM Catalunya.

Entitats:

ACAEBH	Milagros Fernández
AMIDA Andorra	Miquel Llongueras
APPCAT	Ramon. M. Diorrios
ASPAYM Catalunya	Antonio Reyes
COCEMFE	Anxo Queiruga
ECOM Catalunya	Leticia Esporrín
IMPULSA IGUALDAD	Ignacio Osorio
LA LLAR	Abel Muñoz
MIFAS	Artur Altabàs
TRACE	Rosa Sanvicens

Experts del CSiP: Antoni Vilà, expert en programes socials i president del CSiP
Josep M Bosch, expert en Dret Sanitari i secretari del CSiP
Judith Viñals, directora executiva Sector BNiM, RSB, CatSalut

Institut Guttmann: Montse Caldés, Montserrat Bernabeu, Elisabet González,
Jana Arimany i Ana Suñé.

OBJECTIUS I DESENVOLUPAMENT DE LA SESSIÓ

La sessió va començar amb la intervenció dels ponents, que van presentar una exposició sobre els aspectes jurídics, socials i testimonials relacionats amb la Sentència del Tribunal Suprem d'11 d'abril de 2024. Així mateix, van abordar les accions empreses des de l'àmbit del dret i des dels col·lectius de persones amb discapacitat, posant un èmfasi especial en l'impacte d'aquesta sentència en la legislació.

A continuació, es va obrir un ampli debat amb els assistents al voltant dels punts exposats, i es va assolir un consens generalitzat tant sobre el diagnòstic de la nova situació generada per aquesta sentència com sobre les possibles accions a emprendre per reformar la normativa vigent. L'objectiu de les reformes esmentades seria garantir el dret al treball de totes les persones amb discapacitat, incloses aquelles amb discapacitats greus, mitjançant una normativa que reguli de manera clara la

compatibilitat entre el treball remunerat i la percepció de la pensió per incapacitat permanent total, absoluta i gran invalidesa.

A l'apartat següent es presenta una síntesi dels aspectes tractats i de les conclusions adoptades.

TEMES RELLEVANTS TRACTATS

1. Un gir jurisprudencial regressiu.

La sentència del Tribunal Suprem comporta un gir jurisprudencial de gran abast, ja que adopta una interpretació estricta, literalista i ancorada en marcs normatius dels anys cinquanta del concepte d'incapacitat permanent absoluta. Aquesta nova doctrina fa fallida més de quinze anys de jurisprudència consolidada -vigent des del 2008- que reconeixia la compatibilitat entre la percepció de la pensió i l'exercici d'una activitat laboral.

Aquest plantejament, de caràcter marcadament rígid, no té en compte la profunda evolució social, tecnològica i professional produïda les darreres dècades, així com els estàndards internacionals en matèria de drets de les persones amb discapacitat, en particular els derivats de la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat (CDPD), que orienten cap a models d'inclusió laboral.

2. Absència de perspectiva de discapacitat i limitacions en la protecció de drets.

La sentència posa de manifest una manca de perspectiva de la discapacitat, en incorporar valoracions de caràcter moral respecte dels que compatibilitzen el treball amb la percepció d'una pensió, fins i tot arribant a qualificar-los d'“insolidaris”.

Així mateix, evidencia un desconeixement del dret al treball reconegut a la CDPD, de l'obligació de garantir ajustaments raonables a l'ocupació i de l'heterogeneïtat funcional existent entre les persones amb lesions severes, les capacitats laborals de les quals poden ser molt diverses.

De la mateixa manera, passa per alt que nombroses persones amb discapacitats físiques greus poden exercir determinades activitats professionals -en particular de caràcter intel·lectual o adaptades- que contribueixen decisivament a la seva inclusió social, autonomia personal, nivell de vida adequat, així com a la seva dignitat i benestar psicològic.

3. Impacte en la realitat de les persones amb discapacitat

El canvi jurisprudencial comporta que qualsevol inici d'activitat laboral determini la suspensió automàtica de la pensió, cosa que incrementa el temor a accedir a l'ocupació o a l'emprenedoria, redueix la seguretat jurídica i pot generar perjudicis econòmics especialment greus en persones perceptores de pensions de quantia mínima. Tot això incideix directament en la limitació de l'accés i la participació al mercat laboral d'un col·lectiu particularment vulnerable.

Així mateix, la nova doctrina pot situar nombroses persones en una situació d'insuficiència d'ingressos, malgrat que és conegut que moltes volen treballar per complementar la pensió, mantenir una activitat social o preservar la seva autonomia personal. Això no obstant, la mera possibilitat de perdre la prestació i de veure's

abocades a processos judicials complexos, unida a la manca d'acompanyament jurídic adequat i a la dificultat de litigar fins a instàncies superiors, actua com un desincentiu significatiu a l'exercici del dret al treball.

4. Contradiccions del sistema de protecció social

Resulta palesa una incoherència interna de l'ordenament en tant que diverses prestacions permeten la compatibilitat entre la pensió i l'exercici d'una activitat laboral, com passa en els supòsits de jubilació activa, viduïtat, orfandat, ingrés mínim vital, incapacitat permanent total i pensions no contributives. En aquest context, la incapacitat permanent absoluta s'erigeix en una excepció sense justificació objectiva i raonable, malgrat afectar un col·lectiu numèricament molt reduït -estimat entre 1.000 i 3.000 persones-.

No concorre una raó financera, social ni de política pública que empari aquesta diferenciació de tracte; per contra, la nova doctrina acaba penalitzant de forma desproporcionada els qui presenten discapacitats de major gravetat, considerant que vulnera els principis d'igualtat, proporcionalitat i protecció reforçada de les persones amb discapacitat.

5. Motivacions estructurals del canvi: ajustaments raonables i pressió empresarial

Diversos experts han assenyalat que el gir jurisprudencial del Tribunal Suprem podria estar vinculat, almenys parcialment, a diversos factors concurrents, entre els quals:

- el temor de determinades empreses a veure's obligades a implementar ajustaments raonables, especialment després de diverses resolucions de l'àmbit europeu que reforcen aquesta exigència;
- la pressió generada per casos mediàtics relatius a situacions de compatibilitat laboral en grans organitzacions;
- la insuficient claredat del marc normatiu, que deixa espai a interpretacions de caràcter restrictiu.

Des d'aquesta perspectiva, es considera que el Tribunal Suprem hauria pretès "ordenar" un sistema que fins ara operava amb cert grau de flexibilitat, si bé ho hauria fet amb escassa sensibilitat cap a la realitat de les persones afectades i sense avaluar-ne adequadament les conseqüències socials i jurídiques.

PROPOSTES PER A REVERTIR LA SITUACIÓ

1. Reforma legislativa urgent

Modificar la Llei General de la Seguretat Social per tal de:

- modernitzar els conceptes i la terminologia relatius a la incapacitat, alineant-los amb els estàndards i principis establerts a la CDPD;
- reconèixer de forma expressa i clara la compatibilitat entre la percepció de la pensió i l'exercici d'una activitat laboral, evitant interpretacions limitatives;
- suprimir les ambigüitats normatives que han possibilitat la recent interpretació restrictiva del Tribunal Suprem.

2. Redissenyar la classificació d'incapacitats

Es proposa establir graus intermedis d'incapacitat -com, per exemple, una categoria de caràcter quasi absolut- o, alternativament, revisar la nomenclatura i el lèxic actualment vigents, la inadequació conceptual dels quals dificulta reflectir la realitat funcional contemporània i el seu alineament adequat amb els estàndards de la CDPD.

3. Compatibilitat plena o subjecta a ajustaments raonables

El CERMI proposa facilitar la compatibilitat entre la pensió d'incapacitat permanent absoluta i l'exercici d'una activitat laboral, ja sigui mitjançant reduccions proporcionals i moderades de la pensió en funció dels ingressos obtinguts, o bé mitjançant la implementació d'un sistema anàleg al previst per a la jubilació activa.

4. Enfocament basat en capacitats, no en incapacitats

Cal superar un model centrat exclusivament en les limitacions -és a dir, en "allò que no es pot fer"- i adoptar un enfocament orientat a la valoració de les capacitats de la persona, així com al reconeixement del dret a la implementació d'ajustos raonables, que permetin el ple exercici d'aquestes capacitats a l'àmbit laboral i social.

5. Visió centrada en els costos afegits de la discapacitat

Cal recordar que les pensions d'incapacitat no només compleixen la funció de substituir rendes de treball, sinó que també haurien de compensar les despeses addicionals derivades de la discapacitat (l'anomenat "greuge comparatiu econòmic"). Aquest caràcter compensatori accentua la desproporció i la injustícia que es deriva de l'actual interpretació restrictiva de la incompatibilitat entre pensió i activitat laboral.

CONCLUSIÓ

Es conclou que la sentència del Tribunal Suprem d'11 d'abril del 2024 constitueix un retrocés significatiu en matèria de drets, inclusió i autonomia de les persones amb discapacitats severes, en impedir la compatibilitat entre la pensió d'incapacitat permanent absoluta i l'exercici d'una activitat laboral remunerada.

Hi ha un consens ampli que la doctrina adoptada pel Tribunal Suprem resulta tècnicament feble i socialment desproporcionada, sustentada en conceptes obsolets i contrària als estàndards internacionals en matèria de drets humans, especialment als principis consagrats a la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat (CDPD).

La solució requereix una reforma legislativa ambiciosa i precisa, que garanteixi el dret al treball, la inclusió social i la seguretat econòmica de les persones amb discapacitat, prenent com a referència els criteris i propostes esmentats formulades pel CERMI.

Materials de referència utilitzats

STS 544/2024, 11 de Abril de 2024

<https://vlex.es/vid/1033524412>

Esteban, R. y Arenas M. (2024) "Incapacidad permanente absoluta, gran invalidez y su plena incompatibilidad con el trabajo. Comentario a la STS de 11 de abril de 2024". En IUSLabor 3/2024 233.

<https://racocat.cat/index.php/IUSLabor/article/view/431808/526316>

Esteban, R. (2025) "La reforma de la extinción del contrato de trabajo por incapacidad permanente y su vinculación con la implementación de adaptaciones razonables". En Trabajo y Derecho, nº 129, Octubre de 2025.

Cegarra, G. y Arenas, M. (2024) La sentència del Tribunal Suprem impacta els pensionistes per incapacitat laboral. Social.Cat.

<https://www.social.cat/opinio/22084/sentencia-tribunal-suprem-impacta-pensionistes-incapacitat-laboral>

Kapanadze, M.; Codern-Bové, N., Cegarra, B., i Sauri, J. (2025) Superar las barreras desde una perspectiva interseccional: el retorno al trabajo y la participación laboral de las personas con lesión medular en España.

Resumen en castellano:

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09638288.2025.2568569#d1e203>

Estudio completo en inglés: <https://doi.org/10.1080/09638288.2025.2568569>

CERMI. Compatibilidad entre trabajo y pensiones de Seguridad Social. Propuesta de reforma normativa desde el sector social de la discapacidad.

<https://back.cermi.es/catalog/document/file/636120eb9a2fe.pdf>